

VÀI NÉT VỀ CHÍNH SÁCH NHẬP CƯ CỦA CỘNG HÒA SÉC

Ths. Đặng Minh Đức

Viện Nghiên cứu Châu Âu

Ngay từ đầu những năm 1990, Cộng hòa Séc đã thông qua luật liên quan tới nhập cư và bộ luật này đã được xây dựng theo các nguyên tắc pháp luật ở các nước dân chủ và phát triển. Đồng thời, Chính phủ Séc cũng ký một loạt các thỏa thuận liên quan tới người xin cư trú cũng như các thỏa thuận song phương và đa phương về lao động nước ngoài, trong đó việc tăng cường hợp tác với các thể chế quốc tế đối với vấn đề di cư cũng được thiết lập. Tuy nhiên, chính sách nhập cư vẫn không hoạt động tốt trên thực tế vì không có một cơ chế kiểm soát hiệu quả, nhưng cũng phải nhấn mạnh rằng, vào thời điểm đó, các vấn đề về nhập cư cũng không phải là những quan tâm hàng đầu, chính phủ Séc còn phải đối phó với hàng loạt các nhiệm vụ và thách thức liên quan tới công cuộc chuyển đổi và hội nhập. Vì vậy, với mục tiêu gia nhập Liên minh Châu Âu, chính phủ Séc đã phải hoàn thiện chính sách nhập cư và tỵ nạn nhằm đáp ứng các quy định chung của EU. Cụ thể như:

Xây dựng và hoàn thiện khung pháp lý về chính sách nhập cư

Từ năm 2002, Chính phủ đã đặt ra các mục tiêu cho chính sách nhập cư và tăng

cường hoạt động thực hiện: (1) Tôn trọng các luật pháp của EU và các chiến lược trong khi tăng cường kiến thức về vai trò quản lý nhà nước trong quá trình nhập cư; (2) Phối hợp hành động giữa các cơ quan nhà nước, các tổ chức phi chính phủ liên quan cũng như các tổ chức xã hội dân sự khi thực hiện chính sách nhập cư; (3) Hạn chế tất cả các hình thức nhập cư trái phép, bất hợp pháp và tất cả các hoạt động bất hợp pháp liên quan; (4) Bảo đảm mở cửa cho những người nhập cư hợp pháp bằng cách không áp đặt các hạn chế, ủng hộ nhập cư mà làm lợi cho quốc gia và xã hội trong dài hạn. Trong quá trình phân đầu gia nhập EU, Cộng hòa Séc luôn phải tăng cường kiểm soát nhập cư và đảm bảo chắc chắn rằng mình đối xử đối với người nhập cư theo các tiêu chuẩn và yêu cầu của Liên minh.

Séc cũng như các nước thành viên gia nhập EU khác đều phải sửa đổi những đạo luật này cho phù hợp với các quy định của Liên minh Châu Âu. Liên quan tới Luật Cư trú, chuyển đổi lớn nhất diễn ra qua Đạo luật 326/1999 về việc cư trú của người nước ngoài trên lãnh thổ của Séc (Luật Người nước ngoài) và Luật Cư trú chính trị số 325/1999. Cả hai luật này đều được thông qua vào năm 1999, có hiệu lực từ năm 2000

và cũng được đề xuất sửa đổi. Mới nhất, Luật số 57/2005 kết hợp Luật Cư trú của EU vào luật của Séc cũng được sửa đổi, bổ sung sao cho phù hợp với quy định của Khối. Những điều này bao gồm những tiêu chuẩn tối thiểu áp dụng khi tiếp nhận người xin cư trú, về quyền đoàn tụ gia đình, và tiêu chuẩn quyết định những nước thành viên EU nào có trách nhiệm xử lý đơn xin cư trú. Luật của EU liên quan tới vấn đề cư trú chính trị cũng cần thiết phải điều chỉnh các điều khoản. Hiện có nhiều sửa đổi trong luật này đang được tiếp tục thực hiện.

Chính phủ Séc cũng có những điều chỉnh mới nhất về Luật Người nước ngoài năm 2005, phản ánh “Quyết định của EU về đoàn tụ gia đình của công dân các nước thứ ba”, nhằm bảo vệ quyền cơ bản của cuộc sống gia đình. Các sửa đổi cũng khuyến khích người nước ngoài đang cư trú ở Séc cần phải có bảo hiểm y tế, những yêu cầu này đáp ứng việc Séc tham gia vào Hiệp ước Schengen, cho phép những người không phải là công dân EU có thể tự do đi lại trong EU. Những doanh nghiệp sử dụng người nhập cư bất hợp pháp sẽ bị phát những khoản phí để trục xuất những người này. Nhờ các nghị định của EU, Luật về việc Đoàn tụ gia đình, về Luật Lao động (số 435/2004) và Doanh nghiệp nhỏ (số 455/1991) cũng đang trong chương trình nghị sự sửa đổi Luật của Quốc hội Séc. Liên quan tới việc định cư dài hạn, thời gian chờ đợi cho phép định cư vĩnh viễn đã rút từ 10 năm xuống 5 năm.

Ngày 16 tháng 3 năm 2006, Quốc hội Séc ban hành luật về thường trú của người nước ngoài¹. Trên cơ sở này, Séc cũng đề xuất sửa đổi Đạo luật số 501/2004, theo đó xây dựng cơ chế quản lý mới đối với người nước ngoài và người tị nạn. Liên quan đến quyền lao động của người nước ngoài, Séc cũng đã sửa đổi Luật số 436/2004 về lao động đối với người nước ngoài, theo đó xác định các điều kiện làm việc của người nước ngoài, các hoạt động thanh tra đối với người lao động, đặc biệt trao quyền cho cảnh sát thanh tra hoạt động đối với các doanh nghiệp thuê nhân công nước ngoài. Ngoài ra, trong quy định của Luật Thường trú của người nước ngoài cũng yêu cầu Văn phòng Lao động phải báo cáo cho cảnh sát về người lao động nước ngoài được phép cư trú, hợp đồng lao động của người lao động nước ngoài...

¹ Quốc Hội Séc ban hành luật này là nhằm cụ thể hóa các chỉ thị của Liên minh Châu Âu, cụ thể: Chỉ thị số 2003/109/EC về địa vị pháp lý của người nước ngoài thường trú dài hạn; Chỉ thị số 2004/38/EC về quyền của công dân Liên minh và các thành viên gia đình họ di chuyển và thường trú trên lãnh thổ các nước thành viên; Chỉ thị số 2004/81/EC về việc cho phép thường trú đối với công dân nước thứ ba là nạn nhân của việc buôn bán người hoặc nhập cư bất hợp pháp; và Chỉ thị số 2004/114/EC về điều kiện đối với công dân nước thứ ba với mục đích học tập, trao đổi học sinh, đào tạo và công việc tình nguyện.

Bảng: 10 nước có người nhập cư bất hợp pháp nhiều nhất vào Séc

STT	2004		2005		2006		2007	
1	Ucraina		Ucraina	1452	Slovakia	1836	Ucraina	1418
2	Slovakia	397	Slovakia	123	Ucraina	1280	Slovakia	1292
3	Nga	102	Việt Nam	109	Việt Nam	147	Ba Lan	380
4	Moldova	41	Bungaria	98	Rumania	123	Việt Nam	296
5	Việt Nam	40	Moldova	86	Ba Lan	88	Moldova, Bungaria	105
6	Mông Cổ	28	Rumania	54	Bungaria	63	Rumania	77
7	Bungaria	19	Đài loan	36	Moldova	61	Trung Quốc	40
8	Rumania	11	Nga	35	Trung quốc	59	Mông cổ	19
9	Trung Quốc	8	Trung Quốc	27	USA, Belarusia	22	Nga	16
10	Không xác định được quốc tịch	73	Macedonia	13	Đức	20	Đức	15

Nguồn: Status Report on Migration in the Czech Republic, 2008, Bộ Nội vụ Séc.

Để đáp ứng các tiêu chuẩn hội nhập theo quy định của Hiệp ước Schengen mà chính phủ Séc tham gia ngày 1 tháng 12 năm 2007, chính phủ Séc đã tiếp tục sửa đổi, bổ sung Đạo luật 326/1999 về nơi cư trú của người nước ngoài và Đạo luật 325/1999 về chính sách tỵ nạn, sửa đổi Luật 283/1991 về quy định thẩm quyền của cảnh sát bằng Đạo luật số 379/2007. Đạo luật số 379 là “nội luật” hóa Chi thị số 2005/71/EC của EU về thủ tục giải quyết cho phép công dân nước ngoài thường trú ở EU vì mục đích nghiên

cứu khoa học² và Chi thị số 2005/85/EC ngày 1 tháng 12 năm 2005 về việc quy định các tiêu chuẩn tối thiểu đối với các thủ tục cho các nước thành viên tài trợ và địa vị pháp lý những người tỵ nạn. Đạo luật 379 đã cho phép công dân nước ngoài được phép cư trú dài hạn vì mục đích khoa học trên lãnh thổ Séc, với điều kiện được các viện nghiên

² Để nội luật hóa Chi thị 2005/71/EC, Quốc hội Séc cũng phải sửa đổi các đạo luật khác như Luật về Viện nghiên cứu Công và Luật Lao động. Các đạo luật này sửa các chức năng quản lý của Bộ Nội vụ, Bộ Lao động và Xã hội; Bộ Giáo dục, Thanh niên và Thể thao và Hội đồng Chính phủ về Khoa học và Nghiên cứu.

cứu của Séc mời theo thỏa thuận đã ký³. Nếu dự kiến thường trú trên 3 tháng sẽ là đối tượng điều chỉnh của luật này và đề xin visa vì mục đích nghiên cứu khoa học cần phải gửi hồ sơ tới Phòng Cảnh sát quản lý người nước ngoài. Ngoài ra, những sửa đổi về Luật Cư trú của người nước ngoài cũng phù hợp với các quy định của EU như Quy định số 562/2006 có hiệu lực ngày 13 tháng 10 năm 2006 về việc xây dựng Luật Cộng đồng về quản lý cá nhân di chuyển xuyên biên giới.

Chính sách lao động “thẻ xanh” của chính phủ Séc

Nhằm thu hút lực lượng lao động lành nghề có trình độ cao, chính phủ Séc đã thực hiện Dự án thí điểm về Lựa chọn đội ngũ lao động nước ngoài có trình độ chuyên môn cao bằng việc ban hành một loạt các quyết định: Số 975, ban hành ngày 26 tháng 9 năm 2001; Số 720 ban hành ngày 10 tháng 7 năm 2002; Số 340 ban hành ngày 14 tháng 4 năm 2004; Số 394 ban hành ngày 6 tháng 4 năm 2005; Số 431 ban hành ngày 19 tháng 4 năm 2006; và Số 528 ban hành ngày 23 tháng 5 năm 2007. Dự án này được thực hiện trong vòng 5 năm và dành cho các nước là đối tác truyền thống của Séc như Nga, Kazacstan, Secbia,

Ucraina, Ấn Độ... Lao động nước ngoài có trình độ chuyên môn cao có thể học sau đại học tại các trường của Séc. Đặc biệt, từ 1 tháng 7 năm 2005, chính phủ Séc cho phép người nước ngoài được học bằng đại học thứ hai. Công dân các nước trong Chương trình Hỗ trợ phát triển của chính phủ Séc có thể được phép tạm trú. Đồng thời, các quy định này cũng nhằm mục tiêu thu hút các chuyên gia cao cấp người nước ngoài để giúp phát triển nền kinh tế Séc. Những chuyên gia và gia đình của họ có thể hiểu rõ phong tục tập quán và hòa nhập được với nước sở tại. Ví dụ, tính đến 31 tháng 12 năm 2007, Séc đã thu hút được 888 chuyên gia người nước ngoài và 1.882 thành viên gia đình của họ tham gia Dự án. Các chuyên gia tập trung chủ yếu trong lĩnh vực công nghệ thông tin, kỹ thuật viên cao cấp hoặc chuyên gia quản lý đến từ các nước như Nga, Bungaria, Ucraina và Belarusia. Cùng với đó, trong năm 2007, Dự án cũng thu hút được 623 người tham gia chương trình đào tạo đại học và 265 người học bằng đại học thứ hai ở Séc.... Rõ ràng, Dự án là điểm nhấn quan trọng cho Séc triển khai Chương trình Thẻ xanh. Chương trình này cũng phù hợp với Chương trình Thẻ xanh của EU và Chính sách Thẻ xanh của Séc có hiệu lực từ 1 tháng 1 năm 2009, có nét đặc thù riêng như sau:

- Mục tiêu của Chính sách Thẻ xanh nhằm thu hút người lao động có trình độ cao

³ Danh sách các viện nghiên cứu phải được sự chấp thuận của Bộ Giáo dục, Thanh niên và Thể thao; Các thỏa thuận hợp tác với đối tác nước ngoài phải là các dự án nghiên cứu quan trọng, các nhà nghiên cứu tham gia dự án phải cam kết hoàn thành dự án nghiên cứu đó.

đã tốt nghiệp đại học hoặc cao đẳng nghề hoặc người tốt nghiệp đại học bằng thứ hai. Những người không là lao động lành nghề, nhưng theo Chương trình Thẻ xanh chỉ được phép làm việc trong thời hạn 2,5 năm và không được gia hạn.

- Chính sách Thẻ xanh của Séc là tuyển dụng linh hoạt đội ngũ lao động lành nghề và giảm bớt đội ngũ quản lý hành chính công kênh cho cả người lao động trong và ngoài nước.

- Chính sách Thẻ xanh của Séc ưu tiên thu hút chuyên gia làm việc cho các doanh nghiệp của Séc. Cơ quan đăng ký thu hút là Bộ Lao động và Xã hội, Bộ Công nghiệp và Thương mại. Người nước ngoài nộp đơn theo Chương trình Thẻ xanh tại Đại sứ quán hoặc Lãnh sự quán của CH Séc.

- Chính sách Thẻ xanh là yếu tố cấu thành việc đảm bảo an ninh, trật tự xã hội ở Séc, đồng thời Dự án cũng đảm bảo cho "tấm vé" thường trú dài hạn đối với công dân nước ngoài. Thẻ xanh do Bộ Nội vụ cấp phép có thời hạn tối đa 3 năm và có thể gia hạn với sự tham vấn của một số bộ ngành khác.

Chương trình chống nạn nhập cư bất hợp pháp

Cùng với chính sách quản lý, thu hút người nhập cư trong việc phát triển kinh tế - xã hội ở Séc nói riêng và thực hiện các tiêu

chuẩn của Liên minh Châu Âu nói chung, chính phủ Séc đã tiến hành Chương trình hành động Chống nạn nhập cư bất hợp pháp theo Quyết định số 108/2004. Ngày 30 tháng 6 năm 2007, chính phủ Séc tiếp tục cụ thể hóa Chương trình Chống nhập cư bất hợp pháp với việc cập nhật các biện pháp chống nạn nhập cư bất hợp pháp. Các biện pháp mới tập trung vào bốn lĩnh vực chính như ngăn chặn, kiểm soát, hợp tác liên bộ và hợp tác quốc tế. Việc kiểm soát nhập cư bất hợp pháp thông qua việc cấp visa, cho phép cư trú đối với người nhập cư hay nhập cảnh, hay thông qua việc thanh kiểm tra đối với lực lượng lao động đang làm việc tại Séc, kiểm tra giấy phép kinh doanh của các thể nhân nước ngoài đang làm ăn tại Séc. Ngoài ra, là thành viên của EU, Séc đã cụ thể hóa luật và chính sách nhằm chống lại nạn nhập cư bất hợp pháp. Đặc biệt, từ ngày 01/09/2009, Luật Chống phân biệt đối xử đã có hiệu lực tại Séc. Đây là quốc gia cuối cùng trong Liên minh Châu Âu áp dụng luật này⁴, đáng lẽ Séc phải áp dụng ngay sau khi gia nhập vào năm 2004. Luật Chống phân biệt đối xử đã công nhận quyền được đối xử công bằng, không phân biệt chủng tộc, giới tính, tuổi tác. Ví dụ, cấm việc phân biệt đối xử trong lao động, kinh doanh, học vấn hay chăm sóc sức khỏe. Luật cũng cấm phân biệt

⁴ <http://vietinfo.eu/615/32999/luat-chong-phan-biet-doi-xu-tai-ch-sec-co-hieu-luc-tu-dau-thang-9.htm>

đối xử với người tàn tật, khác biệt ngôn ngữ, tôn giáo, tín ngưỡng, lập trường chính trị, tài sản, tình trạng gia đình hay thành viên các đảng phái, tổ chức, đoàn thể...

Xây dựng và tăng cường thẩm quyền cho cơ quan quản lý của Séc trong chính sách nhập cư và tị nạn

Nhà nước Séc đã trao thẩm quyền quản lý hành chính cho nhiều bộ, ban ngành trong việc quản lý người nhập cư và thực hiện chính sách hội nhập với EU về tư pháp và nội vụ, cụ thể là Bộ Nội vụ, Bộ Ngoại giao, Bộ Lao động và Xã hội; Bộ Công nghiệp và Thương mại; Bộ Tư pháp, Bộ Giáo dục, Thanh niên và Thể thao; Bộ Phát triển khu vực. Chức năng quản lý nhà nước của mỗi bộ đối với người nhập cư ở Séc là khác nhau, nhưng thẩm quyền quản lý trao cho Bộ Nội vụ, trong đó có vai trò của cơ quan cảnh sát Séc và cơ quan ngoại giao trong việc cấp visa vào Séc...

Rõ ràng, Cộng hòa Séc là một trong những quốc gia thực thi các cam kết trong quá trình gia nhập Liên minh Châu Âu với một loạt các chính sách liên quan đến tư pháp và nội vụ đã được nội luật hóa hoặc áp dụng trực tiếp các quy định của EU. Vì thế, cùng với các nước Đông Âu khác như Ba Lan, Hungary, Cộng hòa Séc đã gia nhập Hiệp ước Schengen và nội luật hóa chính sách nhập cư của EU thành luật của mình.

Điều này góp phần làm cho người dân Séc nhanh chóng hòa nhập với người dân các nước khác trong Liên minh. Đây là cũng cơ hội lớn cho cộng đồng người Việt Nam ở Séc đã được cấp giấy phép cư trú dài hạn tiếp tục hội nhập sâu vào xã hội Séc nói riêng và EU nói chung. Chính sách Thẻ xanh của chính phủ Séc cũng cho phép các trí thức người Việt Nam ở Séc có thể “dễ dàng” tìm kiếm việc làm trong lĩnh vực công nghệ mà các nước khác thu hút theo Chương trình Thẻ xanh của EU.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn An Hà, *Chính sách nhập cư của Liên minh Châu Âu và của một số nước thành viên mới Đông Âu*, Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, số 3 (102)/2009.
2. Hà Hoàng Hải, *Chính sách nhập cư của EU và của một số nước thành viên mới tại Trung và Đông Âu và tác động tới Cộng đồng người Việt Nam tại Ba Lan*, Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, số 3 (102)/2009.
3. Kỷ yếu Hội thảo quốc tế: “*Cộng đồng người Việt Nam tại một số nước Đông Âu: Thực trạng và vai trò trong bối cảnh mới*”, 12/3/2009.
4. *Status Report on Migration in the Czech Republic*, 2008, Bộ Nội vụ Cộng hòa Séc.